

Rızık: Allah'tan Gelen Nimet

19 Aralık 2013

Hadisler

Ebû Hüreyre'den nakledildiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: "Allah'ın eli doludur. Gece gündüz yaptığı cömertçe lütuflar, O'nun elindekileri tüketmez."; "Gökleri ve yeri yarattığı günden beri neler verdiğini görmüyor musunuz? (Bütün bu verdikleri) Allah'ın elindeki hiçbir şeyi eksiltmemiştir." ve ekledi: "O'nun arşı, suyun üzerindedir. Diğer elinde de terazi vardır (âdildir). O, kimine az verir, kimine de çok verir." (B7411 Buhârî, Tevhîd, 19)

Hâlid (el-Esedî)'nin oğulları Habbe ve Sevâ' anlatıyor: Hz. Peygamber (sav) bir şeyi tamir etmekle meşgul iken yanına gittik ve ona yardım ettik. O da bize şöyle dedi: "Başlarınız hareket ettiği (yaşadığınız) sürece rızık konusunda ümitsizliğe düşmeyin. Annesi insanı, kıpkırmızı ve çıplak olarak doğurur. Sonra Yüce Allah onun rızkını verir." (İM4165 İbn Mâce, Zühd, 14)

Ebû Hüreyre'nin naklettiğine göre, Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur: "Sizden aşağıda olanlara bakın; yukarıda olanlara bakmayın. Bu, Allah'ın (size verdiği) nimetleri küçümsememeniz bakımından daha uygun olur." (M7430 Müslim, Zühd, 9)

Mikdâm'dan (ra) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: "Kesinlikle hiç kimse kendi el emeğinden daha hayırlı bir yemek yememiştir..." (B2072 Buhârî, Büyû', 15)

Câbir (b. Abdullah)'ın naklettiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: "Kime bir nimet verilir ve o da o nimeti dile getirirse, onun şükrünü yerine getirmiş olur. Eğer onu gizlerse, nimete nankörlük etmiş olur." (D4814 Ebû Dâvûd, Edeb 11)

Amr b. Şuayb'ın, babası aracılığıyla dedesinden naklettiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: "Allah, nimetinin eserinin kulunun üzerinde görülmesini sever." (T2819 Tirmizî, Edeb, 54; HM20176 İbn Hanbel, IV, 438)

Açıklama

Abdullah b. Ömer, babası Hz. Ömer ile Sevgili Peygamberimiz'i (sav) buluşturan hatıralarından birisini şöyle anlatır:

Allah'ın Elçisi (sav) bir gün Ömer'in (ra) üzerinde beyaz bir elbise görür. "Bunu yeni mi aldın, yoksa yıkandı mı?" diye sorar. "Yok" der Ömer (ra), "Yıkandı da ondan böyle görünüyor yâ Resûlallah." Bunun üzerine Sevgili Peygamberimiz (sav) şöyle dilekte bulunur: "Yeni elbiseler giyesin, hamederek yaşayasın ve şehit olarak ölesin. Ve Allah seni dünyada ve âhirette göz aydınlığı ile rızıklandırınsın."¹

İnsanı en güzel şekilde yaratan² Yüce Allah, ona duyması için kulaklar, görmesi için gözler ve bir de kalp vermiştir.³ Hayatı boyunca ihtiyaç duyduğu maddî ve mânevî her şeyi onun hizmetine sunmuş ve dünyayı onu hoşnut edecek türlü nimetlerle donatmıştır. Yeryüzünü onun için bir yerleşme yeri, gökyüzünü de sağlam bir kubbe yapmıştır.⁴ “Güneş” diye isimlendirilen alev alev yanan bir kandille dünyayı aydınlatıp ısıtmıştır.⁵ Yeryüzünü dengede tutması için heybetli dağlar yerleştirmiş, bu dağları çeşitli renklerle süslemiş ve içlerine değerli madenler gizlemiştir. Doğal güzelliklerinin yanı sıra yön bulmayı sağlayan nehirler, yollar, yıldızlar ve daha nice işaretler var etmiştir.⁶ Güneş, ay ve yıldızlarla beraber gece ile gündüzü de insanın hizmetine vermiştir.⁷ Öyle ki gece, uyuyan insan için bir örtü olmuş, gündüz vakti ise çalışmaya ayrılmıştır.⁸ Kiminin suyu tatlı kimininki de tuzlu ve acı olan denizleri de insan için yaratmıştır. Bu denizlerin içinde hem yemek için taze et, hem de süs eşyası olarak kullanılacak inci ve mercan bulunur. Üzerlerindeki suları yara yara giden dağlar misali yüksek gemiler ise insana ulaşım imkânı sunar.⁹ ve Rahmân olan Allah hayat kaynağı olan suyu indirmiştir, belirli bir ölçüyle.¹⁰ Gökten gelen bu rahmet, insanlar ve hayvanlara içecek olur. Ölü toprağa can vererek¹¹ aşılayıcı rüzgârın¹² da yardımıyla bin bir türlü ekin bitirir.¹³ Üzüm bağları, sebzeler, zeytin ve hurma ağaçları, iri ve sık ağaçlı bahçeler, meyveler, çayırlar... ve insanlarla hayvanların yiyeceği daha pek çok şey hayat bulur toprakta.¹⁴

Sıcaktan koruyan gölgeler ve elbiseler, savaşta giyilen giysiler ve dağlardaki barınaklar da Rahmân'ın kullarına hediyesidir.¹⁵ O, huzur ve dinlenme mekânı olan evleri; tüyünden, yününden, kıllarından, etinden ve sütünden yararlanmak üzere hayvanları yaratmıştır.¹⁶ İnsanın bakmaktan zevk aldığı bu hayvanlar, aynı zamanda onun taşımaya güç yetiremeyeceği yükleri çok uzaklara götüren birer yardımcıdır. Allah'ın bahsettiği atlar, katırlar ve merkepler ise, bazen insanlar için binek, bazense yeryüzünü süsleyen birer ziynettir.¹⁷

İnsana sağlanan bütün bu imkânlar “nimet” olarak adlandırılır. Ancak sadece bunlar değildir nimet. Kişinin hayat arkadaşı olan eşi, yaşamına anlam kazandıran ve neşe katan çocuklarıyla torunları da ilâhî nimetlerdendir. Bebekken aldığı ilk nefesinden başlayıp, yemeyi öğrendiğinde ağzına koyduğu ilk lokmaya, yürümeyi öğrendiğinde attığı ilk adıma, konuşmayı öğrendiğinde söylediği ilk kelimeye kadar insana sunulan her güzelliğin adıdır nimet. Bazen bir bilgi olur nimet; kişiyi doğruya götüren. Bazen bir sevgi olur nimet; insanları birbirine bağlayan.¹⁸ Bazen bir namaz olur, kulu Rabbine yaklaştıran. Farkına varamasak da sağlık ve boş vakit de nimettir bizim için.¹⁹ Kısacası nimet, Allah'ın kuluna maddî ve mânevî her türlü yardımıdır. Nimet maddî ve somut şeyler olabileceği gibi, mânevî ve ilâhî de olabilir. Nimet bazen darda kalan müminlerin gönlüne doğan huzur ve güven duygusu, bazen de onları destekleyen melek ordusudur.²⁰

Sadece insanların değil, yeryüzündeki tüm canlıların rızkı Rezzâk olan Allah'a aittir.²¹ O sadece inananlara değil, kendisini inkâr edenlere, hatta kendisine iftira edenlere de bol bol rızık verir. Peygamberimiz, Rahmân'ın bu özelliğini şöyle dile getirmiştir: “Duyduğu incitici sözlere karşı Allah'tan daha sabırlı davranabilen kimse yoktur. O'na ortak koşarlar, çocuğu olduğunu

söylerler. Ama Allah onlara afiyet vermeye ve onları rızıklandırmaya devam eder.”²² ve ne kadar harcarsa da O’nun hazinesi asla tükenmez. Resûlullah bunu bir benzetmeyle insanlığa şöyle açıklamıştır: “Allah’ın eli doludur. Gece gündüz yaptığı cömertçe lütuflar, O’nun elindekileri tüketmez. Göklere ve yeri yarattığı günden beri neler verdiğini görmüyor musunuz? (Bütün bu verdikleri) Allah’ın elindeki hiçbir şeyi eksiltmemiştir.”; “O’nun arşı, suyun üzerindedir. Diğer elinde de terazi vardır (âdildir). O, kimine az verir, kimine de çok verir.”²³ Kur’ân-ı Kerîm ise, şu âyetle işaret etmiştir Rahmân’ın nimetlerinin sonsuzluğuna: “O size istediğiniz her şeyden verdi. Allah’ın nimetlerini saymaya kalkışsanız sayamazsınız.”²⁴ Ancak insan için en önemli nimet, doğruyu görmesi, Hakk’a yönelmesi, hidayete ermesi, Allah’a imanla tatmin olmasıdır.²⁵ Allah’ın rızasını kazanarak cennetine girmesidir²⁶ ki, orada tasavvurların çok ötesinde, eşsiz güzellikte nice nimetler kendisini beklemektedir.²⁷

“Rızık”, nimete göre daha özeldir. Dünya üzerine serpiştirilmiş bulunan nimetlerden kişinin payına düşendir. Bireyin çalışıp elde ettiği, giyip eskittiği, boğazından geçip istifade ettiğidir rızık. Allah’ın kişiye özel olarak sunduğu her türlü nimettir. Kur’ân-ı Kerîm’in pek çok âyetinde rızık sahibinin kendisi olduğunu vurgulayan Allah Teâlâ, geçim kaygısından dolayı çocuklarını öldüren câhiliye Araplarına şöyle seslenmiştir: “Fakirlik korkusuyla çocuklarınızı öldürmeyin. Onları da, sizi de biz rızıklandırıyoruz...”²⁸ “Başlarınız hareket ettiği (yaşadığınız) sürece rızık konusunda ümitsizliğe düşmeyin. Çünkü şüphesiz annesi insanı, kıpkırmızı ve çıplak olarak doğurur. Sonra Yüce Allah ona rızık verir.”²⁹ diyen Resûlullah da rızık verenin Allah olduğuna dikkatleri çekerek, inananlara bu konuda endişe etmemeleri gerektiğini bildirmiştir. Ayrıca Peygamber Efendimiz adalet terazisinin Rahmân’ın elinde olduğunu, böylece yarattığı nimetlerden herkesin alacağı payı da yine O’nun belirlediğini ifade etmiştir.³⁰ Nitekim, “Allah dilediğine rızık bol verir; dilediğine de kısar.”³¹ diyen Yüce Allah, “Dünya hayatındaki rızıklarını/maişetlerini aralarında biz paylaştırdık.”³² buyurarak, dünya nimetlerini kulları arasında kendisinin bölüştürdüğünü açıkça kaydetmiş, bu nedenle âyetlerinde, inananların başkalarına verilen nimetlere göz dikmemeleri gerektiğini bildirmiştir: “Allah’ın, sayesinde kiminizi kiminize üstün kıldığı şeyleri arzu edip durmayın. Erkeklerle kazandıklarından bir pay vardır; kadınlara da kazandıklarından bir pay vardır. Allah’tan, onun lütfunu isteyin. Şüphesiz Allah her şeyi hakkıyla bilendir.”³³ ve onları kendileri için daha hayırlı ve kalıcı olan âhiret rızığının peşine düşmeye çağırıştır.³⁴ Hz. Peygamber de inananlara, daha iyi durumda olanlara bakıp hayıflanmak yerine, daha muhtaç olanlara bakıp eldeki nimetin değerini bilmenin daha yerinde olacağını şöyle ifade etmiştir: “Sizden aşağıda olanlara bakın; yukarıda olanlara bakmayın. Bu, Allah’ın (size verdiği) nimetleri küçümsememeniz bakımından daha uygun olur.”³⁵

Rızık verenin ve dağıtanın yalnızca Allah olduğuna inanan mümin, başkasının sahip olduğu nimetlerden dolayı kıskançlık duymaz ve başkasına verilen faziletler sebebiyle mutsuz olmaz. Yeryüzündeki nimetlerden bolca yararlanmak ve rızık olabildiğince çok elde etmek için yapması gereken tek şeyin Allah’ın helâl kıldığı yollarda çalışmak ve sonra da tevekkül etmek olduğunu bilir. Çünkü, “Rızık Allah’ın yanında arayın, O’na kulluk edin ve O’na şükredin.”³⁶ diyen Yüce

Yaratan, inananları nimetlerinden faydalanmaya çağırır³⁷ ve onlara cuma namazı gibi özel bir ibadetin hemen sonrasında bile yeryüzüne dağılarak rızık aramalarını tavsiye etmiştir.³⁸ Ancak yarattığı şeylerden helâl ve temiz olanlarının tüketilmesi gerektiği konusunda da onları uyarmış,³⁹ kendisine karşı gelmekten sakınan ve sınırlarına saygı duyan kimseyi hiç ummadığı yerden rızıklandıracağını ve tevekkül edene bu rızık yeteceğini ilân etmiştir.⁴⁰ Allah'ın Resûlü (sav) de bu durumu kuşların durumuna benzetmiş ve şöyle buyurmuştur: “Eğer siz Allah’a gerçekten güvenip tevekkül edebilseniz, kuşları rızıklandığı gibi sizi de mutlaka rızıklandırır: Kuşlar sabah karınları açlıktan çökmüş olarak yuvalarından çıkarlar, akşam karınları doyup şişmiş olarak evlerine dönerler.”⁴¹

Resûlullah, “Kesinlikle hiç kimse kendi el emeğinden daha hayırlı bir yemek yememiştir.”⁴² buyurarak helâl lokmanın önemine vurgu yapmıştır. Zira rızık veren Allah'tır, ancak rızık kazanmak için çaba sarf edecek olan insandır ve insanın bu çabası helâl yollardan olmalıdır. Ayrıca Resûlullah, birtakım güzel davranışları yerine getiren müminin rızıkının bereketleneceğini bildirmiştir. Örneğin akrabalık ilişkilerine önem vermenin kişinin rızıkını bollatacağını söylemiş,⁴³ günahlara tevbe etmenin ise, insanın yepyeni ve umulmadık rızıklara kavuşmasına vesile olacağını haber vermiştir: “Allah, istiğfara devam eden kimsenin her sıkıntısı için bir çıkış yolu ve her kederi için bir ferahlık sağlar. Onu hiç beklemediği yerden rızıklandırır.”⁴⁴ Nitekim âlemlerin Rabbi kendi koyduğu sınırlara uygun şekilde elde edilen rızık daha hayırlı olduğunu ifade etmiştir.⁴⁵

Nimet veya rızık, adı ne olursa olsun, Allah'ın verdiği her şey, kuluna yaptığı bir iyiliktir. Dolayısıyla kulun hayatında bu iyiliğin bir karşılığı olmalıdır. Kur'ân-ı Kerîm'in diliyle, “İyiliğin karşılığı iyilikten başka ne olabilir?”⁴⁶ Bu, âyetin yer aldığı sûrede Rahmân olan Allah ısrarla şu soruyu yöneltir kullarına: “O hâlde, Rabbinizin nimetlerinden hangilerini yalanlayabilirsiniz?”⁴⁷ Çünkü nimet gören kulun şükretmesi ve elindeki nimetin hakkını vermesi beklenir. Rahata erince kendisini rahata kavuşturmayı unutup, gelişi güzel yaşamak⁴⁸ veya yağın rahmetin sahibi olan Allah'a yönelmemek⁴⁹ nimetin kadrini bilmemektir. Hâlbuki, “Göklerde ve yerde ne varsa hepsini Allah'ın sizin hizmetinize verdiğini ve açıkça yahut gizlice üzerinizdeki nimetlerini tamamladığını görmediniz mi?”⁵⁰ buyuran Yüce Yaratan, müminler için bir hayat rehberi kıldığı kitabında kulları için bahsettiği sayısız nimetlerden örnekler vererek insanların bunlar üzerinde düşünmesini, bunlardan ibret alarak kendisine şükretmesini istemiştir.⁵¹ Rabbimiz şu ilâhî kurala göre davranacağını kullarına müjdelemiştir: “Eğer şükrederseniz size verdiğim nimetleri mutlaka artırırım. Ama nankörlük ederseniz, bilin ki, azabım gerçekten çok çetindir.”⁵² Dolayısıyla mümin, her biri ayrı bir nimet olan Rabbinin âyetlerine, O'nun yarattığı canlı-cansız her tür varlığa yöneltmelidir ilgisini: “Nice canlılar vardır ki, rızıklarını taşımazlar (yiyecek biriktirmezler). Onları da sizi de Allah rızıklandırır. O, hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir.”⁵³ İnsan, boyunun kaç katı erzakı itekleye sürükleye yuvasına götüren karıncaları gözünün önüne getirmelidir. Suyun derinliklerinde güle oynaya beslenen balıkların yaşayışlarını tefekkür etmelidir. Dünyanın nasıl ahenkli bir düzenle işlediğini ve yaratılmışların nasıl dengeli bir hayat

sürdüğünü idrak etmelidir. Bu muhteşem sahneleri düşünerek Yüce Yaratıcı'yı tanımak ve eldeki imkânları, sahip olunan bütün malı mülkü ihsan edenin O olduğunu bilmek, “nimetlere teşekkür edip gereğini yapma” ahlâkını bireye kazandırır ki, bu kazanım da ayrı bir nimettir. “Kime bir nimet verilir ve o da nimeti dile getirirse, şükürünü yerine getirmiş olur. Eğer onu gizlerse, nimete nankörlük etmiş olur.”⁵⁴ diyen Sevgili Peygamberimiz, nimeti anmanın gereğine işaret etmiş ve “Allah, nimetinin eserinin kulunun üzerinde görülmesini sever.”⁵⁵ buyurmuştur. Nitekim Resûl-i Ekrem eskimiş elbiselerle yanına gelen bir kişiye malı mülkü olup olmadığını sormuş, maddî durumu oldukça iyi olan Mâlik b. Nadle isimli bu zâtın develeri, koyunları, atları ve köleleri olduğunu söylemesi üzerine ona şu tavsiyede bulunmuştur: “Allah sana bir mal verdiği zaman O'nun nimetinin ve ikramının izleri üzerinde görülsün.”⁵⁶

Hz. İbrâhim'in şu duası Allah'ın verdiği nimetlerin farkında olarak yaşamının güzel bir örneğidir: “O, beni yaratan ve bana doğru yolu gösterendir. O, beni yediren ve içirendir. Hastalandığımda da bana şifayı O verir. O, benim canımı alacak ve sonra diriltecek olandır. O, hesap gününde, hatalarımı bağışlayacağını umduğumdur. Rabbim! Bana hikmet ver ve beni salihlerin arasına kat!”⁵⁷ Kur'ân-ı Kerîm, buna benzer pek çok duayla, Rabbinin nimetini anan ve bunlara şükreden peygamberlerin kıssalarına yer verir.⁵⁸ Allah Teâlâ da peygamberlerin üstün vasıflarını sıralarken onların “şükreden bir kul” olduklarını özellikle dile getirmiştir.⁵⁹ Hz. Peygamber'i resûl olarak seçtikten kısa bir süre sonra, “O, seni yetim bulup barındırmadı mı? Seni yolunu kaybetmiş olarak bulup da doğru yola iletmedi mi? Seni ihtiyaç içinde bulup da zengin etmedi mi?”⁶⁰ âyetleriyle kendisine verdiği nimetleri hatırlatan Yüce Allah, devamında indirdiği âyetlerle onun bu nimetlerin gereğini yaparak yaşamasını öğütlemiş ve kendisine sunulan bu ikramları dile getirmesi gerektiğini bildirmiştir: “Öyleyse sakın yetimi ezme! El açıp isteyeniyi de sakın azarlama.

Rabbinin nimetini de an.”⁶¹ Sevgili Peygamberimiz (sav) de, bu emir doğrultusunda, hep o cömert Yaratıcı'yı ve ikramlarını anarak yaşamış, O'nun verdiği nimetlere duyduğu minnettarlıkla, gece gündüz Rabbine yönelmiştir. Geçmiş ve gelecek tüm günahlarının bağışlanmış olduğunu bilmesine rağmen niçin sabahlara kadar ibadetle meşgul olduğunu soran Hz. Âişe'ye de, “Şükreden bir kul olmayayım mı?”⁶² cevabını vermiştir.

Ashâb-ı kirâm, Rabbimizin nimetleri karşısında nasıl bir tavır takınacaklarını Allah Resûlü'nden öğrenmişlerdir. Peygamberimiz (sav) onlara, sadece kendi hayatlarına özgü nimetlerin değil, Allah'ın dünya üzerindeki bütün ikramlarının farkında olabilmeyi ve O'nun yaptığı bütün iyiliklere yeterli bir kulluk bilinciyle karşılık verebilmeyi öğretmiştir. Sağlığın, mutluluğun, sevginin, zenginliğin, kısaca her türlü olumlu durum ve gelişmenin kaynağının Allah olduğunu idrak edebilmeyi göstermiştir. Kendisini sevindiren bir olay olduğunda hemen Rabbine secde eden Resûl-i Ekrem,⁶³ “Rabbe hamdedilmeden başlanan her işin sonuçsuz kalacağını” bildirmiştir.⁶⁴ Zorlu yolculuklardan ve savaşlardan geri döndüğünde,⁶⁵ hatta tuvalet ihtiyacını giderdiğinde bile şükrederek⁶⁶ inananlara, yalnızca iyiliklere kavuşmanın değil güçlüklerden kurtulmanın da bir nimet olduğunu hatırlatmıştır. Gün boyu koşuşturmanın ardından insanlardan

uzaklaşıp yatağına girdiğinde, “Bizi doyurup sulayan, ihtiyaçlarımızı gideren ve bizi barındıran Allah’a hamdolsun. İhtiyaçlarını karşılayacak ve kendisini barındıracak kimsesi olmayan nice insanlar vardır.”⁶⁷ diyerek tüm kalbiyle Yüce Allah’a teşekkür etmiş, müminlere her daim şükretmenin en güzel örneğini sergilemiştir. Onlara her yemekten sonra Allah’a kendilerini yedirip içirdiği, Müslüman kıldığı için şükretmeyi⁶⁸ duanın en makbul olduğu iftar anında, “Senin verdiğin rızıkla orucumu açtım.”⁶⁹ demeyi, Allah’ın evine misafir olmak için ihrama girince, “Buyur Allah’ım buyur! İşte çağrına uydum da geldim. Övgü sana, nimet senin, varlık senin.”⁷⁰ demeyi ve bağışlanma dilerken, “Bana verdiğin nimetleri itiraf ederim. Günahımı da itiraf ederim.”⁷¹ ifadelerini eklemeyi öğretmiştir.

Dolayısıyla Resûlullah (sav) hem ibadetlerin Allah’a teşekkürün bir ifadesi olduğunu, hem de ibadetleri yapabilmenin de bir şükür sebebi olduğunu göstermiştir. Hz. Peygamber’in bu uygulama ve öğretileri nimetlere şükrün yanı sıra Müslümanların gönüllerinde Allah’ın söz konusu nimetlerini canlı tutan ve hatırlatan dualardır. Ayrıca, “Size ulaşan her nimet Allah’tandır.”⁷² “Başına gelen her iyilik Allah’tandır.”⁷³ diyen Kur’ân-ı Kerîm, nimetleri en ince ayrıntısına kadar sıralayan âyetleri ile inananları şükretmeye davet etmiştir: “Allah sizi annelerinizin karnından siz hiçbir şey bilmez hâlde iken çıkardı. Size kulaklar, gözler ve kalpler verdi. Belki şükredersiniz!”⁷⁴

“Nimet” sözcüğüyle aynı anlam kökünden gelen “En’âm” sûresinde şu âyetler yer alır: “Sizi ilk defa yarattığımız gibi teker teker bize geldiniz. Size verdiğimiz dünyalık nimetleri de arkanızda bıraktınız.”⁷⁵ Dolayısıyla nimet ve rızık adına bu dünyada elde edilen her şey geçicidir. Allah Teâlâ kullarına bunu sık sık hatırlatmıştır, ancak insanın içindeki yaşama ve para kazanma arzusu da sürekli artmaktadır.⁷⁶ Bu nedenle Resûl-i Ekrem (sav), bir defasında şu açıklamayı yapmıştır: “Âdemoğlu iki şeyi hiç sevmez. Birisi ölümdür; oysa ölüm, mümin için fîtneden/imtihandan iyidir. İkincisi ise, malının mülkünün az olmasıdır; oysa mal mülk ne kadar az olursa, hesabı da o kadar az olur.”⁷⁷ Her nimetin verilecek bir hesabı vardır. Âlemlerin Rabbi, ismini, insanın mal mülk edinme hırsını ifade eden “Tekâsür” kelimesinden alan sûrenin bitiminde, “Ardından da o gün nimetlerden mutlaka hesaba çekileceksiniz.”⁷⁸ buyurmuştur. Peygamber Efendimiz de, kıyamet gününde kullara nimetlerle ilgili sorulacak ilk sorunun, “Senin vücudunu sağlıklı kılmadık mı? Sana soğuk sulardan içirmedik mi?” şeklinde olacağını ifade ederek⁷⁹ sahip olduğu nimetlerden dolayı insanın hesaba çekileceğini hatırlatmıştır.

Bu nedenle Allah Resûlü, “Allah’ım! Günahlarımı bağışla, rızıkımı genişlet ve bana verdiğin rızıkları bereketli kıl!”⁸⁰ diye dua ederek inananlara Allah’tan rızık istemeyi öğretmiş,⁸¹ ancak dünyalık nimetlerin talebinde orta yolu izlemeyi tavsiye etmiştir.⁸² Kendi ev halkı için de daima kendilerine yetecek kadar rızık verilmesini arzu etmiş, bu şekilde dua etmiştir.⁸³

Hâsılı, mümine düşen, öncelikle elindeki nimetin farkında olmak, aldığı nefesin bile bir nimet olduğunu idrak etmek, nimetleri kendisine bahşedene teşekkür etmek ve nimeti sahibinin razı olacağı şekilde kullanmaktır. Nimet zekâyısa onu olumlu yönde değerlendirebilmek, enerjiye

hayırlı yolda koşturarak harcayabilmek, paraysa zekâtını verip geriye kalanıyla kendine ve çevresine harcayarak âhiretine yatırım yapabilmek, bu dünyada ne kadar nimete sahip olursa olsun âhirete bunlarla işlediği salih amellerinden başka bir şey götüremeyeceğini bilerek paylaşımında bulunabilmektir. Zira başkalarına yardım etmek kişinin malını eksiltmez, daha da artırır.⁸⁴ Hz. Peygamber'in bildirdiğine göre Allah, kullarına şöyle buyurmuştur: "Ey âdemoğlu! İnfak et ki, ben de sana infak edeyim."⁸⁵ ve Yüce Yaratan kendisinin verdiği nimetlerle cimrilik yapanları sert bir dille uyarmıştır: "Allah'ın kendilerine ikram edip verdiği malları infak etmekte cimrilik edenler, o biriktirdikleri malların kendileri için hayırlı olduğunu sanmasınlar. Aksine bu onlar için pek kötüdür. Bu derece cimrice sarıldıkları şey kıyamet günü boyunlarına tasma gibi geçirilecektir."⁸⁶

Ayrıca mümin, Allah'ın hazineleri sonsuz olsa da O'nun verdiği her nimeti yeteri kadar kullanmalı ve aşırıya kaçmamalıdır. Akıp giden nehirden abdest alırken dahi israf edilmemesini emreden⁸⁷ Allah Resûlü, müminlere darlıkta da bollukta da nimetleri ihtiyaç kadar kullanmak gerektiği anlayışını kazandırmak istemiştir. Nimete şükreden, onun gerçek sahibinin Allah olduğunu bilen, nimetlerin geçiciliğini fark eden ve dilediğince değil ihtiyaç ölçüsünde harcama alışkanlığını kazanan kişi, kıskançlık, haset, açgözlülük gibi duygulardan arınarak elindekiyle tatmin olmanın memnuniyeti ve huzuruyla yaşar. Bu anlayışın yaygınlaşması da insanı tüketim aygıtı olmaktan kurtarır ve gelecek endişesini silerek yeni nesillere güzel ve temiz bir hayatı miras bırakmasını sağlar.

Kaynak notları

1 HM5620 İbn Hanbel, II, 87; İM3558 İbn Mâce, Libâs, 2; MA20382 Abdürrezzâk, Musannef, XI, 223 .

2 Tîn, 95/4.

3 Mülk, 67/23.

4 Mü'min, 40/64; Nebe', 78/12.

5 Nebe', 78/13.

6 Ra'd, 13/3; Fâtır, 35/27; Nahl, 16/15-16.

7 Nahl, 16/12.

8 Nebe', 78/9-11.

9 Nahl, 16/14; Rahmân, 55/19-24; Fâtır, 35/12.

10 Mü'minûn, 23/18.

11 Furkân, 25/48-49.

12 Hicr, 15/22.

13 Secde, 32/27; En'âm, 6/99.

14 Abese, 80/27-32.

15 Nahl, 16/81.

16 Nahl, 16/5, 66, 80.

17 Nahl, 16/6-8.

18 Âl-i İmrân, 3/103.

19 B6412 Buhârî, Rikâk, 1.

20 Tevbe, 9/26; Fetih, 48/26; Ahzâb, 33/9.

21 Hûd, 11/6; Zâriyat, 51/58.

22 M7080 Müslim, Sıfâtü'l- münâfıkîn, 49.

23 B7411 Buhârî, Tevhîd, 19.

24 İbrâhîm, 14/34.

25 Hucurât, 49/7-8.

26 Fecr, 89/27-30.

27 B3244 Buhârî, Bed'ü'l- halk, 8; Secde, 32/17.

28 İsrâ, 17/31; En'âm 6/151.

29 İM4165 İbn Mâce, Zühd, 14.

30 B4684 Buhârî, Tefsîr, (Hûd) 2.

31 Ra'd, 13/26; İsrâ, 17/30; Kasas, 28/82; Ankebût, 29/62; Rûm, 30/37; Zümer, 39/52; Şûrâ, 42/12.

32 Zuhruf, 43/32.

33 Nisâ, 4/32.

34 Şûrâ, 42/36.

35 M7430 Müslim, Zühd, 9.

36 Ankebût, 29/17.

- 37 Mülk, 67/15.
- 38 Cum'a, 62/10.
- 39 Bakara, 2/168.
- 40 Talâk, 65/2-3.
- 41 İM4164 İbn Mâce, Zühd, 14; T2344 Tirmizî, Zühd, 33.
- 42 B2072 Buhârî, Büyû', 15.
- 43 M6524 Müslim, Birr, 21.
- 44 D1518 Ebû Dâvûd, vitr, 26; İM3819 İbn Mâce, Edeb, 57 .
- 45 Tâ-Hâ, 20/131-132.
- 46 Rahmân, 55/60.
- 47 Rahmân, 55/13 vd.
- 48 İsrâ, 17/83, Fussilet, 41/51.
- 49 B4147 Buhârî, Meğâzî, 36.
- 50 Lokmân, 31/20.
- 51 vâkıa, 56/62-64, 68-70; Yâsîn, 36/35-44, 71-73.
- 52 İbrâhîm, 14/7.
- 53 Ankebût, 29/60.
- 54 D4814 Ebû Dâvûd, Edeb 11.
- 55 T2819 Tirmizî, Edeb, 54; HM20176 İbn Hanbel, İv, 438.
- 56 D4063 Ebû Dâvûd, Libâs, 14; N5226 Nesâî, Zînet, 54 .
- 57 Şuarâ, 26/78-83.
- 58 Meryem, 19/30-32; Yûsuf, 12/100-101.
- 59 Nahl, 16/120-121; İsrâ, 17/3.
- 60 Duhâ, 93/6-8.
- 61 Duhâ, 93/9-11.

- 62 M7126 Müslim, Sıfâtü'l- münâfıkîn, 81.
- 63 İM1394 İbn Mâce İkâmetü's-salavât, 192.
- 64 İM1894 İbn Mâce, Nikâh, 19.
- 65 D2770 Ebû Dâvûd, Cihâd, 158.
- 66 İM301İbn Mâce, Tahâret, 10.
- 67 M6894 Müslim, Zikir, 64.
- 68 T3457 Tirmizî, Deavât, 55; D3850 Ebû Dâvûd, Et'ime, 52.
- 69 D2358 Ebû Dâvûd, Sıyâm, 22.
- 70 B1549 Buhârî, Hac, 26.
- 71 B6306 Buhârî, Deavât, 2.
- 72 Nahl, 16/53.
- 73 Nisâ, 4/79.
- 74 Nahl, 16/78.
- 75 En'âm, 6/94.
- 76 B6421 Buhârî, Rikâk, 5.
- 77 HM24024 İbn Hanbel, v, 428.
- 78 Tekâsür, 102/8.
- 79 T3358 Tirmizî, Tefsîru'l- Kur'ân, 102.
- 80 T3500 Tirmizî, Deavât, 78.
- 81 M6850 Müslim, Zikir, 35.
- 82 İM2142İbn Mâce, Ticâret, 2.
- 83 M7440 Müslim, Zühd, 18.
- 84 M6592 Müslim, Birr, 69.
- 85 M2308 Müslim, Zekât, 36.
- 86 Âl-i İmrân, 3/180.
- 87 İM425 İbn Mâce, Tahâret, 48.

Kaynak: Diyanet İşleri Başkanlığı, Hadislerle İslâm, 1. Cilt, s. 641–652